

Samen actief tegen armoede

Activerend & ondersteunend minimabeleid 2016 – 2020 Haarlem

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 – Minimabeleid: ondersteunen van participatie	p. 2
Hoofdstuk 2 – Speerpunten van het minimabeleid 2016 – 2020	p. 3
Hoofdstuk 3 – Cijfers en feiten	p. 4
Hoofdstuk 4 – Beleidsmatig kader	p. 7
Hoofdstuk 5 – Vragen uit de stad	p. 8
Hoofdstuk 6 - Hoe voeren we het minimabeleid uit?	p. 9
Hoofdstuk 7 – Financiën	p. 12

Bijlage 1: Regelingen naar speerpunten

Bijlage 2: Verslag van gesprek met de stad

Bijlage 3: Verslag van PMO in gesprek met de stad

Bijlage 4: overzicht wijzigingen in de beleidsregels en verordening

Bijlage 5: Beleidsregels Tegemoetkoming bij ziekte en handicap

Bijlage 6: Beleidsregels maatschappelijke participatie schoolgaande kinderen

Bijlage 7: Beleidsregel gemeentelijke tegemoetkoming in de kosten kinderopvang

Bijlage 8: Beleidsregels Huiswerkbegeleiding en Bijles

Bijlage 9: Tweede wijzigingsverordening individuele inkomenstoeslag Haarlem

1. Minimabeleid: ondersteunen van participatie

De economie trekt langzaam aan. Tegelijk neemt het aantal inwoners dat in Haarlem van een laag inkomen moet rondkomen toe. Armoede is een belangrijke factor waarom mensen niet participeren. Het is bijna een vicieuze cirkel; als je weinig geld hebt, ga je minder ondernemen. Daardoor neemt je netwerk af en ervaar je minder uitdaging om mee te doen. Minimabeleid is een onmisbaar onderdeel van onze inspanningen om inwoners te stimuleren en ondersteunen om te participeren. De gemeente Haarlem wil mensen ondersteunen om die cirkel van armoede en het niet kunnen meedoen te doorbreken. In de nota Minimabeleid voor de jaren 2016 – 2020 staan de mogelijkheden beschreven die er voor Haarlemmers met een laag inkomen beschikbaar zijn.

Waarom arme mensen domme dingen doen

Dat was de – hard klinkende – titel van een artikel dat journalist Rutger Bregman eind 2013 in De Correspondent schreef¹. Hij interviewde Eldar Shafir, hoogleraar psychologie aan de Amerikaanse Princeton University. Shafir betoogt dat ‘schaarste bezit neemt van je geest’. Het slokt je op, al je aandacht gaat uit naar hoe je nu die volgende rekening kunt betalen, of eten voor je kinderen kunt kopen. Dat maakt dat je focust op de heel korte termijn. Die focus neemt ruimte in je hoofd in – bandbreedte noemt Shafir dat. Bandbreedte die vervolgens ten koste gaat van ruimte om aan andere zaken te denken, zoals langetermijnoplossingen.

Wij zetten ons minimabeleid in om meer bandbreedte te bieden aan mensen met een laag inkomen. Om hen te ondersteunen weer te kunnen denken over overmorgen en keuzes te maken zodat zij op den duur uit de armoede komen.

Kinderen & chronisch zieken

Speciale aandacht gaat uit naar kinderen en chronisch zieken. Kinderen omdat zij geconfronteerd worden met een situatie die ze zelf niet kunnen veranderen. En omdat armoede in je jeugd iets is waar je je leven lang last van kunt hebben. Voor chronisch zieken geldt dat zij door hun ziekte te maken hebben met langdurig hoge kosten, die zeker als je een laag inkomen hebt moeilijk te dragen zijn.

Bereik

Het gebruik van minimaregelingen neemt toe. Toch blijft het moeilijk om iedereen die recht heeft op de regelingen, ook te bereiken. Dat komt deels omdat de wet voorschrijft dat iedereen zelf voorzieningen aanvraagt – we kunnen dus niet zomaar verstrekken aan mensen die daar naar ons oordeel recht op hebben. Of omdat mensen de weg naar onze regelingen niet kunnen vinden. Daarom zijn we continu op zoek naar slimme manieren om gebruik toe te laten nemen. Zoals inwoners die in het verleden gebruik maakten van een regeling daar opnieuw op te attenderen, bijvoorbeeld door het toesturen van een voorgevuld formulier.

Ook de inzet van de wijkteams is belangrijk voor het vergroten van bereik. Zij hebben immers veel contact met kwetsbare Haarlemmers, en kunnen vanuit die rol inwoners goed wijzen op de mogelijkheden die het minimabeleid biedt.

¹ Waarom arme mensen domme dingen doen. Rutger Bregman, De Correspondent, 17 december 2013

Vijf speerpunten voor vier jaar

Voor het minimabeleid de komende vier jaar, hebben we vijf speerpunten. De regelingen die onder deze speerpunten vallen dragen bij aan versterken van participatie en zelfredzaamheid, ondersteunen van kinderen en chronisch zieken en vergroten van het bereik.

Met deze nota introduceren we een nieuwe werksystematiek. De nota biedt een kader voor de komende vier jaar. Een aantal bestedingen wordt voor vier jaar vastgelegd met het vaststellen van deze nota. Jaarlijks volgt een bestedingsplan voor de inzet van de incidentele bestedingen. Eventuele tekorten en overschotten van het voorafgaande jaar betrekken we bij dat bestedingsplan.

2. Speerpunten van het minimabeleid 2016-2020

Voor de komende vier jaar formuleren we vijf speerpunten die moeten bijdragen aan het bereiken van onze ambitie om inwoners te stimuleren om mee te doen en mensen met een laag inkomen daarbij te ondersteunen. We zien de noodzaak hiertoe niet alleen bevestigd in het groeiend aantal inwoners met een laag inkomen. De evaluatie minimabeleid en de gesprekken die we afgelopen periode met inwoners en partners in de stad voerden, ondersteunen deze ambitie. Ook de in het coalitieprogramma geformuleerde noodzaak te investeren in kinderen en chronisch zieken komt terug in deze gesprekken. In hoofdstuk 5 van deze nota gaan we uitgebreider in op de punten die daar aan bod zijn gekomen.

De vijf speerpunten zijn:

1. *Bevorderen van zelfredzaamheid en participatie*

Mensen die leven van een laag inkomen participeren minder. Een uitje, een cursus, een sociaal netwerk onderhouden en zelfs vrijwilligerswerk – het kost allemaal geld. Reiskosten, een kop koffie of een verjaardagscadeautje; het zijn kosten die voor minima vaak niet op te brengen zijn. Ook investeren in je eigen ontwikkeling wordt daardoor lastiger. Het zet minima op een (nog grotere) achterstand. Haarlem wil deze achterstand kleiner maken door regelingen gericht op versterken van participatie, zoals een scholingsfonds.

Speciale aandacht bij dit punt is de groep statushouders. Uit het minimabeleid betalen we de inzet van Vluchtelingenwerk om vluchtelingen met een status te begeleiden bij hun integratie in de stad. Ook bekostigen we, in de vorm van een lening, een starterspakket voor de woninginrichting.

2. *Preventie van (langdurige) armoede, onder andere door preventie van schulden*

Langdurige armoede heeft niet alleen een nadelig effect op participatie, maar ook op gezondheid en welbevinden van mensen. Vaak gaat armoede samen met schulden. Daarom richt een van de pijlers zich op het voorkomen van schulden en het bestrijden van langdurige armoede. De preventiecursussen van Schulddienstverlening zijn hier een voorbeeld van. In 2016 volgt het beleidsplan Schulddienstverlening, waarin uitgebreider wordt ingegaan op de ondersteuning aan mensen met schulden.

3. *Verminderen van armoede van kinderen en jongeren*

Dit speerpunt is gebaseerd op de overtuiging dat opgroeien in armoede een slechte start betekent. Haarlem sluit zich aan bij een groot deel van de conclusies en adviezen van de Kinderombudsman², die stelt dat regelingen direct aan kinderen ten goede moeten komen.

4. *Ondersteuning bij leven van een laag inkomen, zoals bij woonlasten en ziekte*

Ook al is je inkomen laag, ergens is er een grens aan wat je aan vaste lasten kunt besparen. Ook zijn er mensen die door achteruitgang in inkomen geconfronteerd worden met kosten die zij niet langer kunnen dragen. Denk aan de bekostiging van een hypotheek na verlies van een baan. Haarlem wil mensen ondersteunen bij het betalen en omlaag brengen van de vaste (woon)lasten.

5. *Vergroten van bereik van minimaregelingen, waaronder het vereenvoudigen van regelgeving*

Het laatste speerpunt richt zich op het beter bereiken van de mensen die recht hebben op de beschikbare voorzieningen. Niet-gebruik van voorzieningen is al jaren een aandachtspunt. Niet alleen door communicatie, ook door het vereenvoudigen van (de toegang tot) de regelingen willen we het bereik verder laten groeien. Waar mogelijk informeren we inwoners rechtstreeks over de mogelijkheid

² Kinderen in armoede in Nederland, Verwey Jonker Instituut, juni 2013

om een regeling aan te vragen, zoals bij de individuele inkomensvoet en tegemoetkoming schoolkosten.

3. Cijfers & feiten

Het gemiddelde besteedbaar inkomen in Haarlem nam de afgelopen jaren licht toe, net als in de rest van Nederland. Tegelijk steeg de afgelopen jaren het aantal Nederlanders, en ook Haarlemmers, met een laag inkomen. Het CBS berekende dat sinds het uitbreken van de economische crisis in 2008 de armoede in Nederland met ruim een derde in omvang is toegenomen³. In 2013 moest 10,3% van de huishoudens rondkomen van een laag inkomen. In dezelfde publicatie van eind 2014, schrijven CBS en SCP dat zij verwachten dat de armoede in 2014 en 2015 zal afnemen.

De voorspelling die SCP en CBS doen over afname van het aantal mensen dat van een laag inkomen moet leven, wordt gevoed door de berichten over een aantrekkende economie en arbeidsmarkt. De regio Haarlem profiteert, meer dan andere regio's, van deze groei. Die groei biedt kansen voor Haarlemmers met een laag inkomen om hun inkomen te verbeteren.

Wat is armoede?

Armoede is een complex verschijnsel dat in samenhang gezien moet worden met inkomen, maatschappelijke participatie, opleidingsniveau, arbeidsmarktperspectief, zelfredzaamheid, gezondheid en de woon- en leefomgeving. In Haarlem gebruiken we de definitie van het Sociaal Cultureel Planbureau. Deze zogenaamde 'budgetbenadering' definieert armoede als volgt: Iemand is arm als hij of zij gedurende een langere tijd niet de middelen heeft om te kunnen beschikken over wat in zijn of haar samenleving als minimaal noodzakelijk wordt gezien⁴.

Hoe word je arm?

Aanleidingen voor de toenemende armoede zijn bekend. Door de economische crisis verloren mensen hun baan, met inkomensachteruitgang als gevolg. De flexibilisering van de arbeidsmarkt heeft voor veel mensen ook negatieve consequenties. Baanzekerheid en daarmee een stabiel inkomen is voor een steeds grotere groep niet langer vanzelfsprekend. Vooral 45-plussers worden getroffen door de flexibilisering van de arbeidsmarkt. En dan is er nog een groep mensen die langdurig van een laag inkomen – ongeacht of het betaald werk of een uitkering betreft - moet rondkomen. Bijna 1 op de 3 mensen die zich geconfronteerd zien met langdurige armoede, is kind.

Woonlasten zijn voor veel minima de meest complicerende kostenpost; de maandelijkse kosten voor huur of hypotheek en energie nemen een onevenredig groot deel in van de lasten. Uit het armoedesignalement van CBS/SCP: "In 2012 waren huishoudens met een laag inkomen 37% van hun beschikbare budget kwijt aan huisvesting, water en energie. Bij huishoudens met een hoger inkomen was dat met 27% aanmerkelijk minder."

De groep mensen met een laag inkomen is divers. Sommigen hebben door frictiewerkloosheid tijdelijk een laag inkomen maar redden zichzelf, anderen hebben geen of beperkte regie over hun leven en niet de mogelijkheden om ooit zelfredzaam te worden. De ene groep hoeft na het vinden van een (beter betaalde) baan niet langer een beroep te doen op de minimaregelingen en heeft geen of nauwelijks begeleiding nodig. Een andere groep zal blijvend een beroep doen op de minimaregelingen, en heeft blijvend ondersteuning nodig.

De misschien wel grootste groep zit hier tussenin. Deze mensen zijn in staat om hun situatie te verbeteren, maar hebben hierbij ondersteuning nodig. Het ondersteunen van juist deze groep mensen geeft hen uitzicht om zichzelf en hun situatie te verbeteren. Samen actief tegen armoede!

³ Armoedesignalement 2014, Sociaal en Cultureel Planbureau | Centraal Bureau voor de Statistiek Den Haag, december 2014

⁴ Bron: Armoedesignalement 2014

Doelgroep van het minimabeleid

In Haarlem behoor je tot de doelgroep minima wanneer je inkomen lager of gelijk is aan 115% van de bijstandsnorm⁵. Of wanneer je een (iets) hoger inkomen hebt, maar door veel bijzondere kosten toch onvoldoende zelf in staat bent om in die kosten te voorzien. De bron van het inkomen is niet relevant, of dit nu inkomen uit werk in loondienst is of als zelfstandige, verkregen als pensioen, AOW of een uitkering – de maatstaf is de hoogte van het inkomen.

Armoedeval

Komt iemand met een inkomen uit boven de grens van 115% dan verviel tot 2015 het recht op minimaregelingen. Door deze werking van de armoedeval op de minimaregelingen kon dit mensen beperken in de ontwikkeling van hun inkomen. Mensen kunnen de afweging maken om hun inkomen (uit arbeid) niet te vergroten, of om niet te gaan werken, omdat het verlies aan minimaregelingen zwaarder weegt dan het hogere inkomen uit arbeid. Om de armoedeval in de minimaregelingen te beperken, is deze perverse prikkel uit het systeem gehaald. Per 1 januari 2015 is de draagkrachtberekening ingevoerd bij de minimaregelingen⁶. Voor de bijzondere bijstand gold deze al. Deze draagkrachtberekening betekent dat inwoners met een inkomen boven de 115% een pro-rato vergoeding ontvangen. Van hun jaarinkomen boven de 115% wordt 35% meegenomen als draagkracht. Dit speelt bij alle minimaregeling zoals schoolkosten, huiswerkbegeleiding en de meerkostenregelingen voor chronisch zieken. Uitzondering hierop zijn de individuele inkomenstoelage, omdat hierbij geen sprake is van feitelijke kosten, en de tegemoetkoming kosten kinderopvang, omdat hierbij de berekeningstabel van de belastingdienst wordt gebruikt.

⁵ De inkomensgrenzen tot 115% zijn; € 1.500 voor een gezin, € 1.096 voor een alleenstaande ouder en € 1.050 voor een alleenstaande. Deze bedragen zijn netto zonder vakantiegeld en gelden in 2015.

⁶ Onderwerp: Regeling meerkosten voor chronisch zieken en gehandicapten en actualisatie minimabeleid (2014/445794).

Armoede in Haarlem - de cijfers

In Haarlem zijn in 2012*:

- 8.000 huishoudens met een inkomen tot 110% van het sociaal minimum. Dat is 5,3% van het aantal Haarlemse huishoudens in 2012. In 2.100 van deze huishoudens wonen kinderen.
- 1.200 huishoudens met een inkomen tussen 110% en 115% van het sociaal minimum. Dat is 0,8% van het totaal aantal huishoudens. In 200 van deze huishoudens wonen kinderen.
- 1.100 huishoudens met een inkomen tussen 115% en 120% van het sociaal minimum. Dat is 0,7% van het totaal aantal huishoudens. In 200 van deze huishoudens wonen kinderen.
- In 2012 had Haarlem bijna 152.000 inwoners. 6,8% van hen had toen dus een inkomen van 120%

Van de huishoudens met een inkomen tot 115% het sociaal minimum hebben er 2.700 dit inkomen korter dan 1 jaar, 2.300 hebben dit inkomen al 2 of 3 jaar en 4.200 huishoudens leven vier jaar of langer van een inkomen tot 115% van het sociaal minimum.

Begin november 2015 hadden 6.005 huishoudens Haarlemmers een HaarlemPas. Dat is bijna 60% van het aantal mensen dat in 2012 van een minimuminkomen leeft. 2.043 Kinderen vanaf 3 jaar hebben hun eigen HaarlemPas.

In 2012 hebben 2.300 huishoudens een bijstandsuitkering. In 800 van deze huishoudens wonen kinderen.

Voor meer cijfers over minimabeleid verwijzen we naar het Evaluatierapport minimabeleid 2012-2014

* berekening is gemaakt door CBS, omdat het CBS beschikt over de benodigde gegevens over inkomen. De peildatum is 2012, omdat dat de laatst beschikbare gegevens zijn, inclusief verwerken belastinggegevens. Bij deze cijfers is niet het beschikbare vermogen bekend; hierdoor behoort niet elk huishouden daadwerkelijk tot de minima.

4. Beleidsmatig kader

In de begroting van 2016 is toegezegd dat het minimabeleid wordt herzien. Aandacht voor kinderen en chronisch zieken is volgens het coalitieprogramma een speerpunt van dat nieuwe beleid.

Ook het ondersteunen van inwoners in het versterken van hun zelfredzaamheid is een belangrijke doelstelling. Zelfredzaam zijn betekent dat je voor jezelf kunt zorgen, dat je weet wanneer en waar je daarbij hulp kunt en moet vragen en dat je de regie voert over je eigen leven. Je bent zelf verantwoordelijk voor je vraag en voor je oplossing. Waar nodig ondersteunt de gemeente. Ook mensen die financiële ondersteuning ontvangen kunnen zelfredzaam zijn. Juist die extra financiële ruimte kan hen in staat stellen om de gewenste regie over hun leven op te pakken.

In de nota Transitie sociaal domein, kadernota Samen voor Elkaar (2012/172892) zijn de Haarlemse uitgangspunten voor de inzet in het sociaal domein vastgelegd. In de Transformatienota Sociaal Domein zijn deze uitgangspunten bekrachtigd. Inwoners zijn verantwoordelijk voor hun probleem én voor hun oplossing. De gemeente ondersteunt haar inwoners om zelfredzaam te zijn naar vermogen. Daarbij neemt zij de regie en de zorg niet over maar helpt mensen die dat niet zelf kunnen om de nodige stappen te zetten.

In een aantal recente nota's is in Haarlem het minimabeleid beschreven. *Samen actief tegen armoede* biedt in 2015 een aanvulling op dit beleid. In de nota 'Samen voor elkaar: groeien naar financiële zelfredzaamheid' (2012/338471) staan drie pijlers:

- het vergroten van de kansen van de minima;
- het vergroten van de zelfredzaamheid;
- het bieden van een financieel vangnet.

Op basis van de Evaluatierapport minimabeleid 2012-2014 is toegezegd dat voor het nieuwe beleid de volgende thema's aandacht krijgen:

1. Het ontwikkelen van praktische, concrete ondersteuning voor een brede doelgroep
2. Het (blijven) bieden van een financieel vangnet voor hen die dit nodig hebben
3. Het voorkomen van schulden
4. Het vergroten van kansen voor jongeren
5. Het betrekken van de doelgroep
6. Het ontwikkelen van een digitaal platform
7. Communicatie en samenwerking

5. Vragen uit de stad

Opbrengst stadsgesprekken

Voor het maken van de voorstellen voor de invulling van het minimabeleid zijn wethouder en ambtenaren in gesprek gegaan met inwoner. Ook een aantal raadsleden was bij deze gesprekken aanwezig. Met inwoners is gesproken over wat hen zou helpen en wat zij nodig hebben om (meer) regie over hun eigen leven te voelen. Waar lopen zij tegenaan in hun dagelijks leven wat met de inzet van voorzieningen kan worden opgelost of vereenvoudigd?

Uit de bijeenkomst kwamen de volgende punten naar voren (zie bijlage 3 voor gespreksverslagen):

- De aanwezigen gaven aan meer ondersteuning te willen om aan het werk te komen.
- Armoede zorgt voor een nauwere blik naar de omgeving. Met een laag inkomen hebben mensen minder mogelijkheden en energie om hun blik naar buiten te richten. Het aantal contacten neemt af, vooral als anderen in de omgeving niet tot de minima behoren. Mensen zouden graag in contact komen met anderen in vergelijkbare situaties om hun zorgen en problemen te kunnen delen en ook om anderen te ondersteunen.
- Schulden zorgen voor een nog lager besteedbaar inkomen waardoor de armoede toeneemt. Mensen hebben vaak het idee hierdoor niet meer uit de problemen te kunnen komen. De voorwaarden voor schulddienstverlening zijn voor sommige mensen te complex. Zo moet je een inkomen hebben en voldoende motivatie tonen om je schulden op te lossen.
- Medische kosten stapelen zich op; mensen merken het dat de gemeente sinds 2013 alleen nog bijzondere bijstand voor eigen bijdrage uit het basispakket verstrekt. De premie van de aanvullende pakketten zijn een flinke aanslag op het budget. Mensen kunnen deze kosten soms niet betalen of vermijden de zorg(kosten). De tegemoetkoming in het 'wettelijke eigen risico' op de zorg die sinds 2015 bestaat biedt ruimte – alleen is het voorschieten van het eigen risico een financiële last.
- Regels over de aanvragen of procedures bij SZW zijn voor veel mensen moeilijk te begrijpen. Er is bij SZW te weinig ruimte voor hulp en begeleiding bij deze aanvraag, of het is voor mensen onduidelijk tot wie ze zich kunnen wenden. Inwoners voelen zich soms als nummer behandeld, dit maakt onzeker en angstig voor het krijgen van een boete. Gevolg is dat inwoners soms afzien van indienen van een aanvraag, zo gaven aanwezigen aan.
- Aan het werk gaan wordt soms door de regels ontmoedigd. Zo kan de manier van verrekening van inkomsten bijstandsgerechtigden van het aanvaarden van (tijdelijk) betaald werk afhouden. Bijvoorbeeld omdat inkomsten uit parttime werk achteraf worden verrekend. Na afloop van een kortdurende periode van betaald werk moet opnieuw een aanvraag worden ingediend, wat mensen als een belasting ervaren.
- Kinderen hebben meer nodig dan waarin wordt voorzien. Zo wordt de oude regeling voor een PC of laptop gemist. Scholen gaan er vanuit dat kinderen beschikken over een PC en internet. Verder is er soms geen geld voor een fiets om naar school te fietsen of voor de aanschaf van kleding zoals een winterjas.

Een vergelijkbare vraag is gesteld aan de vele organisaties die in Haarlem werken met en voor mensen met een laag inkomen. Wat denken zij dat mensen nodig hebben, en hoe kunnen hun organisaties hieraan bijdragen? Samenwerkingspartners zijn ook gesproken voor de eerder genoemde evaluatie van het minimabeleid. Hun vragen, antwoorden en suggesties zijn meegenomen bij het tot stand komen van deze nota.

6. Hoe voeren we het minimabeleid uit?

In dit hoofdstuk beschrijven we de manier waarop we het minimabeleid in Haarlem organiseren. Met wie werken we samen, welke acties zetten we in om mensen te bereiken en ondersteunen? Dat ordenen we per speerpunt van het minimabeleid. Vervolgens benoemen we ook per speerpunt welke (nieuwe of gewijzigde) regelingen daarbij horen. In de bijlage vind u ook per speerpunt de bijbehorende bedragen.

1: Bevorderen van zelfredzaamheid en participatie

Scholingsfonds

We richten een scholingsfonds in voor mensen in de bijstand. Bijstandsgerechtigden die zich verder willen bekwamen in een arbeidsmarktrelevante richting, kunnen daarvoor een plan indienen. Wanneer de scholing ook leidt tot uitstroom uit de uitkering, betaalt SZW het volledige bedrag. Leidt het niet tot uitstroom, dan moet de bijstandsgerechtigde maximaal 50% zelf bekostigen. Het scholingsfonds moet vanaf medio 2016 beschikbaar zijn.

Vergroten zelfredzaamheid

Een deel van de zelfstandigen redt het maar net met het eigen bedrijf. Om deze doelgroep te ondersteunen willen we aansluiten bij 115-red-een-bedrijf van de Kamer van Koophandel. Bij ondersteuning van bedrijven moet concurrentievervalsing vermeden worden. 115-Red-een-bedrijf voldoet hieraan. 115-Red-een-bedrijf helpt de zelfstandige om de ondernemersvaardigheden te verbeteren, waardoor hij of zij zelf slagen kan maken in de eigen bedrijfsvoering.

Voor mensen met een bijstandsuitkering kan scholing bijdragen aan het uitstromen uit de uitkering.

2: Preventie van (langdurige) armoede en voorkomen van schulden

Beperking van schulden

Schulden zijn een grote belemmering voor mensen om hun zelfredzaamheid te verbeteren. Naast schulddienstverlening hebben mensen met schulden ondersteuning nodig op andere terreinen, zodat zij zo goed mogelijk kunnen blijven participeren. De HaarlemPas wordt verstrekt aan mensen die in een WSNP- of schuldtraject zitten, onafhankelijk van de hoogte van het oorspronkelijke inkomen. Met de HaarlemPas zijn de minimaregelen en de bijzondere bijstand voor deze groep beschikbaar.

Goede Gieren

We zijn gestart met een fonds om mensen met onoplosbare schulden te ondersteunen. Een groep mensen komt door de aard van hun schulden of door hun persoonlijke situatie niet in de schulddienstverlening. Met het fonds, dat gevuld wordt door verschillende partners in de stad, kunnen zij toch ondersteund worden om hun financiën en daarmee hun leven op orde te brengen.

Integraal werken

In de uitvoering van SZW gaan we beter afstemmen bij de behoefte aan bijzondere bijstand van mensen die bij schulddienstverlening worden begeleid. Ook gaan we beter gebruik maken van informatie die al bij SZW bekend is. Bijvoorbeeld als er beslag wordt gelegd op de uitkering; we gaan regelen dat er dan ook een signaal naar de afdeling schulddienstverlening gaat zodat er integraal kan worden gekeken naar de schulden. Ook de wijkteams zijn een belangrijke schakel in het preventief handelen bij (dreigende) schulden. Het merendeel van de mensen die bij een wijkteam terecht komt, heeft te maken met financiële problematiek. De wijkteams begeleiden mensen bij het grip krijgen op financiën of leiden hen toe naar passende dienstverleners waaronder de afdeling Schulddienstverlening van de gemeente.

Ook de inzet van scholingsmiddelen vanuit de Participatiewet draagt bij aan preventie, doordat mensen hun inzetbaarheid op de arbeidsmarkt vergroten en hun netwerk versterken.

3: Verminderen van armoede van kinderen en jongeren

De gemeente Haarlem heeft altijd al stevig ingezet op het bestrijden van armoede bij kinderen en jongeren. Inmiddels beschikken we dan ook over een divers pakket aan regelingen voor kinderen. Het Jeugdsportfonds en het Jeugdcultuurfonds zijn daarvan goede voorbeelden, die we ook continueren. Ook kunnen ouders van schoolgaande kinderen jaarlijks een vergoeding krijgen voor kosten die hun kinderen maken, zoals geld voor schoolreisjes of voor lesmateriaal. Dat bieden we zo laagdrempelig mogelijk aan, door ouders jaarlijks een (zoveel mogelijk voorgedrukt) formulier te sturen waarop zij aangeven voor welke kosten zij extra ondersteuning nodig hebben.

Recente berichtgeving over het stijgend aantal kinderen dat opgroeit in armoede bevestigen voor ons dat die investering in jonge Haarlemmers noodzakelijk is. We voegen daar in de komende jaren nog een regeling aan toe, voor kinderen die starten in de brugklas. Het budget voor het Jeugdsportfonds verhogen we omdat het Jeugdsportfonds meer kinderen bereikt.

Jongeren en kinderen laten meedenken

De Kinderombudsman adviseert om jongeren en kinderen te laten meedenken met het armoedebeleid: welke oplossingen zien zij voor problemen van armoede? Dat gaan we onder andere doen door hier aandacht aan te besteden in de lessen die de gemeente geeft over preventie van schulden. Ook verkennen we de mogelijkheid met een jongerenpanel te werken. De suggesties die hieruit naar voren komen nemen we mee bij de ontwikkeling van (nieuwe) minimaregelingen.

Regelingen voor kinderen

Haarlem heeft meerdere regelingen gericht op kinderen. In 2016 is het brugklaspakket nieuw; een vergoeding voor de extra kosten waar ouders mee geconfronteerd worden wanneer hun kind op de middelbare school start. Bovendien onderzoeken we of we scholieren een fiets kunnen aanbieden. De 'weesfietsen' die Paswerk opknappt zijn wellicht een goede mogelijkheid.

In de evaluatie van het minimebeleid is geconcludeerd dat met de regelingen voor kinderen steeds meer kinderen worden bereikt. Dit geldt niet voor alle regelingen. De regeling 'tegenoetkoming kosten huiswerkbegeleiding' blijft hierbij achter. Het gebruik van deze regeling is in 2015 gestegen. Per 1 november staat de teller op 29 gezinnen en € 19.000 (dit was 13 gezinnen en € 8.000 in heel 2014). Ondanks de toename blijft het gebruik achter bij de raming. We zetten daarom extra in op het contact met de (non-profit)organisaties die huiswerkbegeleiding bieden, om ook via de aanbieders de regeling duidelijker en bekender te maken.

Voortzetting regelingen

Regelingen die goed lopen en veel kinderen bereiken zetten we voort. Dit zijn de schoolkostenregeling, de gratis peuterspeelzaal, de sportregeling via het JeugdSportFonds en de cultuurregeling via het JeugdCultuurFonds en de korting op het zwembad. Via het CJG en de sociale wijkteams is er een budget beschikbaar voor het inspringen bij urgente problemen in gezinnen met kinderen. Ook is er op sociale of medische indicatie kinderopvang mogelijk.

4: Ondersteuning bij leven van een laag inkomen

Medische kosten - collectieve polis

Gezondheid is een belangrijk goed, voor het eigen welbevinden en voor het mee kunnen doen in de maatschappij. Voor iemand die ziek is het ook moeilijker om een (hoger) inkomen te verdienen. Een deel van de mensen met medische beperkingen lukt het niet om (veel) te werken en heeft hierdoor een laag loon of een uitkering. Bovendien zijn er vaak, juist door de ziekte of aandoening, hogere (medische) kosten. Tot slot wordt deze groep geconfronteerd met de eigen bijdragen.

Tot 2013 had de gemeente een gemeentelijke zorgpolis, met aanvullende pakketten en een automatische vergoeding door de zorgverzekeraar van bijzondere bijstand, wanneer er een eigen

bijdrage was op de vergoedingen uit die pakketten. Sinds 2013 verstrekt de gemeente alleen nog bijzondere bijstand voor eigen bijdrage uit het basispakket en niet langer uit de aanvullende pakketten. De gemeente heeft in 2013 bewust een stap terug gedaan in de verwachting dat mensen zelfredzaam genoeg zijn om op 'eigen kracht' te kiezen voor aanvullende pakketten.

Uit gesprekken met minima en organisaties in de stad blijkt deze zelfredzaamheid nu voor veel mensen een brug te ver. In 2016 onderzoeken we wat de mogelijkheden zijn voor het afsluiten van een collectieve polis voor de minima. Met de ervaring uit het verleden, en de ervaring uit Zandvoort waar nu ook nog een collectieve polis bestaat, willen we afspraken maken die beter passen dan die uit het verleden.

Medische kosten – tegemoetkoming

Sinds 2015 kent Haarlem een tegemoetkoming bij medische kosten; het betreft de kosten van eigen bijdrage Wmo en het wettelijk eigen risico zorgverzekeringswet. Deze regelingen zetten we voort. Bij het onderzoek naar een collectieve zorgverzekering kijken we ook naar mogelijkheden dat de tegemoetkoming van het wettelijk eigen risico direct door de zorgverzekeraar wordt geregeld. Dit scheelt dan zowel veel geregeld voor mensen als kosten in onze eigen uitvoering.

5: Vergroten van bereik en vereenvoudigen van regelgeving

Samenwerking met de stad

Voor een effectief minimabeleid hebben we de partners in de stad nodig. Veel mensen die wellicht niet bij SZW in beeld zijn of binnenkomen, hebben wel contact met scholen, met organisaties als Stem in de Stad, Humanitas, de GGD of met actieve inwoners. Ook het CJG en de sociale wijkteams zijn een essentiële schakel in het bereiken van inwoners met een laag inkomen. Door hun contacten zijn zij als het ware de ogen en oren in de stad, die armoede signaleren. Deze partners kunnen Haarlemmers voorlichten over de mogelijkheden die er zijn en hen zo nodig de weg wijzen. Een aantal van de voorgestelde maatregelen of inspanningen is er dan ook op gericht om deze samenwerkingspartners zo goed mogelijk te informeren over het minimabeleid. Zo heeft SZW het afgelopen jaar vijf keer een bijeenkomst gehouden samen met de partners in de stad om informatie uit te wisselen en elkaar beter te leren kennen. Ook stuurt SZW een mail met informatie naar de partners in de stad wanneer een grote groep mensen van de gemeente een brief en of formulier krijgt. Zo zijn zij vooraf op de hoogte en kunnen zij mensen informeren over de regeling en helpen bij het invullen.

Digitaal platform

Veel mensen geven aan dat het lastig is om informatie te vinden over de regelingen en de mogelijkheden van de HaarlemPas. Een digitaal platform waarop alle mogelijkheden en regelingen worden uitgelegd zou hierin kunnen voorzien. Dit willen we zo in richten dat organisaties en ondernemers zelf op dit platform 'aanbiedingen' kunnen doen bestemd voor de minima.

Vervolgens ontwikkelen we het digitale platform verder met onder meer de mogelijkheid om aanvragen digitaal in te dienen en af te handelen. We realiseren ons dat digitaal aanvragen niet voor iedereen wenselijk is – het blijft dan ook mogelijk om persoonlijk of per post een aanvraag in te dienen.

Vereenvoudigen regels

Bij, met name, bijzondere bijstand zijn veel regels die het meedenken met de klant en het creatief oplossen van het probleem in de weg zitten. Ook de eigen werkprocessen van SZW zijn soms ingewikkelder dan nodig is; regels kunnen eenvoudiger en minder arbeidsintensief. De komende periode gaan we, vanuit principes van lean management, de werkprocessen en regelingen kritisch onder de loep nemen. Uitgangspunt is een eenvoudige set aan regels, vindbaar, herkenbaar en toegankelijk voor het grootste deel van de doelgroep, uiteraard binnen de wettelijke vereisten.

Team van specialisten

Bijzondere bijstand wordt binnen SZW uitgevoerd door een groot aantal medewerkers, die daarnaast nog vele andere taken hebben. Creatieve oplossingen, die ook nu worden gevonden, worden hierdoor vaak niet gedeeld met alle collega's. We gaan investeren in het meer probleemoplossend denken bij het verstrekken van bijzondere bijstand. Om slagvaardiger te zijn leggen we de uitvoering van de bijzondere bijstand neer bij een team dat zich specialiseert in de uitvoering van bijzondere bijstand. Dit team is ook beter herkenbaar naar buiten, zodat de communicatie met onze klanten en partners in de stad makkelijker wordt.

Inzet van ervaringsdeskundigen

Elders in Nederland en in Vlaanderen worden ervaringen opgedaan met de inzet van ervaringsdeskundigen in het ondersteunen van mensen met een laag inkomen en het vergroten van het bereik van het minimabeleid. Bij de bespreking van de begroting 2016 is aan de Raad toegezegd dat het College onderzoekt of mensen kunnen worden opgeleid tot ervaringsdeskundige en in een garantiebaan bij de gemeente zelf kunnen worden geplaatst. Dat onderzoek voeren we in 2016 uit.

We maken daarbij gebruik van de ervaringen van het project dat op dit moment door PMO wordt uitgevoerd met de inzet van 'ambassadeurs'- Haarlemmers met ervaring in rondkomen met een laag inkomen die andere Haarlemmers ondersteunen en adviseren. We wachten de resultaten van dit project af, waarbij we vooral letten op toename van bekendheid en gebruik regelingen. Daarnaast zien we dat veel van onze samenwerkingspartners de ervaringen en expertise van mensen die van een laag inkomen leven, of hebben geleefd, goed benutten. Ook onze eigen klantmanagers zetten hun jarenlange ervaring uiteraard in om de dienstverlening aan onze klanten zo optimaal mogelijk vorm te geven.

Ontwikkelingskosten

Voor het ontwikkelen en uitvoeren van de nieuwe regelingen, zoals het onderzoek naar de collectieve ziektekostenverzekering, en het intensiveren van de samenwerking met de stad om een groter bereik te realiseren, zetten we in 2016 twee extra formatieplaatsen in. Dit is conform de afspraak dat 5% van de (rijks)middelen voor beleid in het sociaal domein wordt bestemd voor uitvoeringskosten.

7. Financiën

Samen actief tegen armoede legt de kaders voor het minimabeleid voor de komende vier jaar vast. Ook een deel van de regelingen blijft de komende vier jaar bestaan. Met deze nota worden uitgaven voor bijvoorbeeld de regeling voor chronisch zieken en gehandicapten en voor schoolkosten meerjarig vastgelegd. Voor het overige ontvangt de raad jaarlijks een bestedingsplan. Voor 2016 gaat het dan bijvoorbeeld om de financiering van het Taalplein of de extra verstrekking voor de aanvullende verzekering. Redenen om middelen incidenteel te beleggen, zijn bijvoorbeeld omdat het gaat om incidentele baten (voorbeeld zijn de Klijsma-gelden voor armoedebestrijding, die per 2019 aflopen), of om een tijdelijke voorziening.

Bij de tweede bestuursrapportage (2015) is besloten om het overschot van 2015 mee te nemen naar 2016. Het overschot is betrokken bij de voorstellen voor 2016 (zie bijlage 1). Dit is in lijn met het amendement 50 bis dat bij de bespreking van de begroting 2014 is aangenomen. Met dit amendement besloot de Raad om eventuele onderbestedingen op het minimabeleid alsnog in te zetten voor minimabeleid door het creëren van een aanvullende regeling.

De afgelopen jaren was er sprake van onderbesteding van het budget voor minimabeleid. In het voorstel voor 2016 is de begroting sluitend. We zien dat het bereik toeneemt, bijvoorbeeld doordat meer mensen in Haarlem gebruik maken van de HaarlemPas. Daarmee zijn zij ook in beeld voor andere regelingen.

Mocht eind 2016 opnieuw onderbesteding dreigen, dan kunnen we mensen met een laag inkomen een tegemoetkoming verstrekken voor de aanvullende verzekering. Deze tegemoetkoming kan wettelijk verstrekt worden ook aan mensen die op dat moment geen aanvullende verzekering hebben.

Door vanaf 2019 de Individuele Inkomensloes terug te brengen naar 100%, wordt de daling van de baten opgevangen.

Minimabeleid 2016 - 2020: budget en bestedingen						
<i>(bedragen x € 1.000)</i>						
Jaar	2016	2017	2018	2019		
<i>Beschikbare budgetten:</i>						
Budget Minima	1.736	1.736	1.736	1.736		
Budget Bijzondere bijstand	2.727	2.727	2.727	2.727		
Rijksbijdrage Armoedebestrijding (Klijnsmagelden)	800	826	839	-		
Overheveling overschot (2e berap 2015)	400	-	-	-		
Totaal beschikbaar budget	5.663	5.289	5.302	4.463		
<i>Bestedingen:</i>						
Bevorderen van zelfredzaamheid en participatie	214	160	160	160		
Preventie van armoede, o.a. door preventie van schulden	239	209	209	209		
Verminderen van armoede van kinderen en jongeren	446	436	436	436		
Ondersteuning van leven van een laag inkomen	4.443	4.223	4.223	3.443		
Vergroten van bereik van minimaregelingen	80	48	48	48		
Uitvoering aanvullend	210	210	210	210		
Totaal bestedingen	5.632	5.286	5.286	4.506		
Budget min bestedingen (per saldo overschot van 7)	31	3	16	-43		